

BOSHLANG'ICH TA'LIMDA O'QUVCHILARNING LUG'AT BOYLIGINI OSHIRISH STRATEGIYALARI

Azizbek Abdupattayev

Namangan davlat chet tillari instituti stajyor-o'qituvchi

E-mail: azizbekabdupattayev@mail.ru, (Namangan sh., O'zbekiston)

Abdug'aniyeva Naima Abdulatif qizi

Namangan davlat chet tillari instituti

Xorijiy til va adabiyoti yo'nalishi 3 - bosqich talabasi

E-mail: abduganievanaima@gmail.com (Namangan sh., O'zbekiston)

Boxodirova Durdonaxon Sadritdin qizi

Namangan davlat chet tillari instituti

Xorijiy til va adabiyoti yo'nalishi 3 - bosqich talabasi

E-mail: durdonabahodirova20052201@gmail.com, (Namangan sh., O'zbekiston)

Annotatsiya. Mazkur maqolada boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning lug'at boyligini oshirish strategiyalari ilmiy-nazariy va amaliy jihatdan tahlil qilindi. Tadqiqot davomida lug'at bilan ishlash, interfaol metodlar, vizual vositalar va innovatsion yondashuvlarning ahamiyati yoritildi. O'quvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishda kontekstual va kommunikativ metodlarning samaradorligi asoslab berildi hamda ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqildi.

Kalit so'zlar: lug'at boyligi, boshlang'ich ta'lim, interfaol metodlar, lug'at bilan ishlash, nutqiy kompetensiya, kontekstual o'qitish, innovatsion yondashuv.

STRATEGIES FOR ENHANCING VOCABULARY DEVELOPMENT IN PRIMARY EDUCATION

Azizbek Abdupattayev

Trainee Teacher, Namangan State Institute of Foreign Languages

E-mail: azizbekabdupattayev@mail.ru

Naima Abdulatif qizi Abdug'aniyeva

3rd-year Student, Foreign Language and Literature Department

Namangan State Institute of Foreign Languages

E-mail: abduganievanaima@gmail.com

Durdonaxon Sadritdin qizi Boxodirova

3rd-year Student, Foreign Language and Literature Department

Namangan State Institute of Foreign Languages

E-mail: durdonabahodirova20052201@gmail.com

Annotation. This article analyzes strategies for enhancing vocabulary development in primary education from both theoretical and practical perspectives. The study highlights the importance of dictionary work, interactive methods, visual tools, and innovative

approaches. The effectiveness of contextual and communicative methods in developing students' language competence is substantiated, and practical recommendations are proposed.

Keywords: vocabulary development, primary education, interactive methods, dictionary work, communicative competence, contextual teaching, innovative approaches.

СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ СЛОВАРНОГО ЗАПАСА УЧАЩИХСЯ НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

Азизбек Абдупаттаев

*Стажёр-преподаватель, Наманганский государственный
институт иностранных языков*

E-mail: azizbekabdupattayev@mail.ru

Абдуганиева Наима Абдулатиф кизи

*Студентка 3 курса направления «Иностранный язык и литература»
Наманганский государственный институт иностранных языков*

E-mail: abduganievanaima@gmail.com

Бахадирова Дурдонахон Садриддин кизи

*Студентка 3 курса направления «Иностранный язык и литература»
Наманганский государственный институт иностранных языков*

E-mail: durdonabahodirova20052201@gmail.com

Аннотация. В данной статье анализируются стратегии развития словарного запаса учащихся начального образования с научно-теоретической и практической точек зрения. В ходе исследования раскрыта значимость работы со словарями, интерактивных методов, визуальных средств и инновационных подходов. Обоснована эффективность контекстного и коммуникативного обучения в развитии речевой компетенции учащихся, а также разработаны научно-практические рекомендации.

Ключевые слова: словарный запас, начальное образование, интерактивные методы, работа со словарём, коммуникативная компетенция, контекстное обучение, инновационные подходы.

KIRISH

Bugungi kunda ta'lim tizimida o'quvchilarning nutqiy rivojlanishi va mustaqil fikrlash qobiliyatini shakllantirish ustuvor vazifalardan biri hisoblanadi. Ayniqsa, boshlang'ich ta'lim bosqichida lug'at boyligini oshirish o'quvchilarning til kompetensiyasi va tafakkur rivojining asosiy omillaridan biridir.

Ilmiy manbalarda qayd etilishicha, lug'atlar bilan ishlash o'quvchilarning kuzatuvchanligini oshiradi, nutq madaniyatini yuksaltiradi va ularning fikrlash

doirasini kengaytiradi [1; 1503-b.]. Shu bilan birga, lugʻat ustida ishlash savodli yozuv malakasini shakllantirish va mustaqil fikr ifodalashga xizmat qiladi [5; 108-b.]. Boshlangʻich sinfda lugʻatlardan foydalanish koʻnikmasini shakllantirish oʻquvchining keyingi taʼlim bosqichlarida muvaffaqiyatli bilim olishiga zamin yaratadi. Agar bu koʻnikma erta shakllanmasa, oʻquvchi mavjud manbalardan samarali foydalana olmaydi [2; 128-b.].

Shu bois boshlangʻich taʼlimda lugʻat boyligini oshirish masalasi nafaqat metodik, balki pedagogik va psixologik jihatdan ham dolzarb hisoblanadi.

Mazkur maqolaning **maqsadi** boshlangʻich taʼlimda oʻquvchilarning lugʻat boyligini oshirish strategiyalarini ilmiy-nazariy asosda tahlil qilish va samarali metodlar orqali ularning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishdir. Ushbu maqsadni amalga oshirish uchun quyidagi **vazifalar** belgilab olindi:

- ❖ Boshlangʻich taʼlimda lugʻat boyligini oshirishning nazariy asoslarini oʻrganish;
- ❖ Lugʻat boyligini rivojlantirishga xizmat qiluvchi zamonaviy pedagogik strategiyalarni tahlil qilish;
- ❖ Oʻquvchilarning lugʻat boyligini rivojlantirish uchun ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqish.

METODOLOGIYA

Mazkur tadqiqotda lugʻat boyligini oshirish jarayonini oʻrganishda kompleks yondashuv qoʻllanildi. Shuningdek, nazariy tahlil asosida lugʻat bilan ishlash, interfaol metodlar va innovatsion yondashuvlar oʻrganildi.

Bundan tashqari, kuzatish metodi orqali oʻquvchilarning lugʻatni oʻzlashtirish jarayoni tahlil qilinib, taqqoslash metodi yordamida interfaol va anʼanaviy usullar samaradorligi solishtirildi. Qolaversa, amaliy sinov asosida kontekstual oʻqitish, vizual vositalar va oʻyin texnologiyalarining lugʻat boyligini oshirishdagi samaradorligi baholandi.

NATIJA VA MUHOKAMA

Tadqiqotlar shuni koʻrsatadiki, boshlangʻich sinf oʻquvchilarining lugʻat boyligini oshirish kompleks va tizimli yondashuvni talab qiladi. Bu jarayonda lingvistik, psixologik va metodik omillar oʻzaro bogʻliq holda namoyon boʻladi.

Avvalo, lugʻatlar bilan ishlash oʻquvchilarning nutqiy va intellektual rivojida muhim vosita hisoblanadi. Lugʻatlar orqali oʻquvchilar soʻzlarning maʼnosi, imlosi va qoʻllanilish xususiyatlarini oʻrganadi, bu esa ularning nutqini boyitadi va tafakkurini kengaytiradi [1; 1504-b.]. Shuningdek, lugʻatdan foydalanish koʻnikmasi oʻquvchining mustaqil taʼlim olishiga xizmat qiladi. Lugʻatlar bilan muntazam ishlash natijasida oʻquvchilar maʼlumotni izlash, tahlil qilish va qoʻllashni oʻrganadilar [2; 129-b.].

Oʻqish darslarida matn asosida lugʻat ustida ishlash ham samarali usullardan biri hisoblanadi. Soʻz maʼnosining kengayishi oʻquvchilarga til hodisalarini chuqurroq anglash imkonini beradi va ularning nutqiy faolligini oshiradi [4; 56-b.]. Interfaol metodlar esa lugʻat boyligini oshirishda alohida ahamiyatga ega. Rolli oʻyinlar, aqliy hujum, klaster kabi metodlar orqali oʻquvchilar faol ishtirok etadi va yangi soʻzlarni tabiiy ravishda oʻzlashtiradi. Natijada passiv lugʻat faol lugʻatga aylanadi [7; 680-b.].

Vizual vositalardan foydalanish, xususan rasmlar va predmetlar bilan ishlash kichik yoshdagi oʻquvchilar uchun ayniqsa samarali hisoblanadi. Bu usul orqali oʻquvchilar soʻzlarni tezroq eslab qoladi va ularni nutqda qoʻllashga oʻrganadi [5; 109-b.]. Bundan tashqari, innovatsion yondashuvlar va oʻyin texnologiyalari oʻquvchilarning qiziqishini oshiradi va ularning oʻquv faoliyatiga ijobiy taʼsir koʻrsatadi. Oʻquvchilar psixologik jihatdan faol boʻlganda, lugʻatni oʻzlashtirish jarayoni yanada samarali kechadi [3; 97-b.].

Chunonchi, lugʻat boyligini oshirish faqat yodlash emas, balki faol qoʻllashni talab qilib, interfaol va kommunikativ metodlar yuqori samaradorlik beradi. Shu jihatdan, lugʻat ustida ishlash barcha fanlar bilan integratsiyada olib borilishi zarur.

XULOSA

Boshlangʻich taʼlimda oʻquvchilarning lugʻat boyligini oshirish ularning nutqiy rivoji, mantiqiy tafakkuri hamda kommunikativ kompetensiyasini shakllantirishda hal qiluvchi omillardan biri hisoblanadi. Taʼkidlash kerakki, samarali lugʻat oʻrgatish jarayoni faqat alohida soʻzlarni yodlash bilan cheklanib qolmasdan, balki tizimli, izchil va ilmiy asoslangan yondashuvlar asosida tashkil etilishi lozim. Ayniqsa, interfaol metodlar, kontekstual oʻqitish va innovatsion pedagogik texnologiyalarga tayangan holda olib borilgan lugʻat ishlari oʻquvchilarning faol nutqini rivojlantirish,

ularning fikrni aniq va ravon ifodalash qobiliyatini shakllantirishda yuqori samaradorlikni ta'minlaydi. Shu asosda quyidagi ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqildi:

- ✓ lugʻat bilan ishlashni har bir dars jarayoniga integratsiya qilish;
- ✓ interfaol va oʻyin texnologiyalaridan keng foydalanish;
- ✓ kontekstual va vizual metodlar asosida lugʻatni oʻrgatish tizimini ishlab chiqish.

Mazkur takliflar boshlangʻich taʼlim sifatini oshirishga hamda oʻquvchilarning nutqiy kompetensiyasini rivojlantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR ROʻYXATI:

1. Ziyaqulova M.Sh., Raxmatova H.I. Boshlangʻich sinf oʻquvchilarining lugʻatlar bilan ishlash jarayonida kreativligini oshirish // *Oriental Renaissance*. – 2021. – 1503–1506 b.
2. Safarov F. Boshlangʻich sinflarda lingvistik lugʻatlardan foydalanish koʻnikmasini shakllantirish usullari // *Society and Innovations*. – 2022. – 127–137 b.
3. Allayarova S.U. Oʻquvchilarning lugʻat boyligini oshirishga yoʻnaltirilgan innovasion yondashuvlar // *Yosh olimlar konferensiyasi*. – 2023. – 97–98 b.
4. Isaqova D., Isaqov Z.S. Boshlangʻich sinf oʻqish darslarida oʻquvchilarning lugʻat boyligini oshirish // *Pedagogik tadqiqotlar*. – 2025. – 56–88 b.
5. Ismoilova D. Boshlangʻich sinf oʻquvchilarida lugʻat boyligini rasmlar yordamida oʻstirish. – Fargʻona, 2022. – 108–109 b.
6. Gʻiyosova F.B. Boshlangʻich taʼlimda lugʻatlardan foydalanish tizimi // *ICLPE konferensiya materiallari*. – 2023. – 186–187 b.
7. Ismoilova S.A. Boshlangʻich sinf oʻquvchilarining lugʻatini boyitishda interfaol metodlardan foydalanish. – Andijon, 2022. – 679–682 b.